Број 228. У Новом Саду у среду 21. октобра (3. новембра) 1909. Година XLIV.

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. на четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. на четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. за стране земље годишње 6 круна 50 пот.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЈОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 20

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Припојење Босне и Херцеговине Хрватској и Славонији.

Загреб, 20. октобра.

Од неког времена може се приметити у хрватским политичким круговима малаксалост, и може се приметити да им се нешто не допада. А то се не односи само на унутарње политичке прилике, него се тиче њихове велике политике, тиче се у првом реду припојења Босне и Херцеговине Хрватској и Славонији. (Швенхаген. Пр. ур. „Заставе“.)

„Застава“ је још понајопширније писала о адреси далматинског сабора у чланцима: „Велика Хрватска“. Ти су чланци изазвали силно негодовање код свију оних који су зато, да се Босна и Херцеговина присједине Хрватској и Славонији и који би хтели да од босанских Срба направе прво Хрвато-Србе, па онда Хрвате. Но сви ти листови, почињући од „Србобрана“ па до Франковог „Хрватског Права“ не показују прстом онамо где их боли, него сипају отров на „Заставу“, један због једног, а други због другог.

Нарочито „Србобран“ шеврда. Он је везан у питању Босне и Херцеговине према хрватској странци права, и ради јако на томе, да се Босна и Херцеговина присједине Хрватској и Славонији и да се разбије веза између Срба и муслимана и да се Срби у Босни и Херцеговини изјаве, да су са Хрватима Босне и Херцеговине један народ.

Али он то не сме сувише отворено. Као што то не сме сувише отворено ни Омчикус у „Српској Ријечи“. Хрвати су веома незадовољни са тим пипавим и млаким радом српске самосталне странке, како тај рад они називају. Но вође самосталаца изговарају се, како се на почетку не може одлучније, јер би у том правцу покварили све.

Могу вас известити, да су главни људи хрватске странке права имали поверљив договор и да се на том договору расправљало питање о припојењу Босне и Херцеговине Хрватској и Славонији. На тој конференцији поднесен је извештај о раду Срба. У том извештају има три ствари, које су врло занимљиве и које вам могу јавити сасвим поуздано.

Из тог извештаја излази, да су далматински Срби „усљед разних прилика“ сасвим скрхани, и врло живахно раде на „јединству народа“ па и на приспајању Босне и Херцеговине Хрватској и Славонији.

Затим долази извештај о српској самосталној странци, односно о њеним главним људима. Бране се од млакости. Доказују, да се мора на почетку радити врло обазриво и у лакшем темпу. Самосталци траже, да се убије прво сав уплив и кредит српске народне радикалне странке, који смета. И траже, да сви хрватски листови на свима крајевима и у свима земљама почну најжешћу борбу против „Заставе“ која би била у стању да је омаловажи. Та борба не би се смела водити око српског имена и Босне и Херцеговине, него око других питања. Решено, да се тако и учини.

Занимљиво је и нарочито ће вас занинати ово двоје: Било је речи о томе, како да се почне борба против „Заставе“ у свиским земљама и шта је све рађено на томе. (Овде се набрајају појединости, које су нам и сувише познате. Пр. ур. „Заставе“). Но занимљиво је што је реферисано о Глигорију Јефтановићу, прваку босанском и некојим његовим друговима. Реферисано је то, да Глиша Јефтановић стоји потпуно на становишту „народног јединства Хрвата и Срба“, да он политику српске самосталне странке у Босни и Херцеговини помаже колико год може, да он штити Омчикуса, који се не би могао против његове воље одржати ни три дана у Босни и Херцеговини код „Српске Ријечи“, и да „Српска Ријеч“ може онако да пише, како пише само са одобрењем Глигорија Јефтановића. Референт је изнео, да ни Глигорије Јефтановић не може и не сме за први мах да удари сасвим отворено и ускос јавном мнењу, него се мора радити лагано, постепено, иначе се може све покварити.

Ја не знам шта мисли Глигорије Јефтановић, али је поуздано, да су овако известили о њему самосталци своје савезнике у хрватској странци права и то најповерљивије.

Они Хрвати, који су саслушали тај извештај, нису га примили са великим одушевљењем. Онај Хрват од кога сам непосредно стекао знања о свему овоме, тужио се једној личности, да им ствари у погледу приспајања Босне и Херцеговине не стоје добро Биће да ни у Бечу ни у Пешти нису нашли да је све онако, као што су мислили. Али се нарочито тужио да ствар мора да стоји веома зло, кад самостална странка не сме отворено да изађе (а верују да би хтела) и кад чак и Глигорије Јефтановић мора да се крије и ради иза бусије. Из тог они изводе закључак, да им политика наилази на много јачи отпор у српском народу Босне и Херцеговине, но што су они мислили.

Српску народну радикалну странку и „Заставу“ највећма криве и будите приправни да ће се на вас излити највећи бес. Сва коалиционашка штампа српска и хрватска из свију крајева ступиће организована у борбу против српске радикалне странке и „Заставе“, не би ли убили сваку важност странци и „Застави“. Треба да будете спремни на велику борбу.

(Боже сачувај! Да смо се бојали клевета, давно би већ побегли с мегдана. Ми можемо утврдити само то да су клевете тих листова дигли снагу и уплив у српском народу и српској народној радикалној странци и „Застави“. Само нек продуже. У животу једног народа не одлучују клевете, него истина и начело. Све ће то време рашчистити, а већ се и развијава. Пр. ур. „Заставе“.

ПОДЛИСТАК.

Српске привилегије и донације у Угарској*).

III

Повељом од 26. новембра 1527. дарива цар Фердинанд I. хусарском капетану, који је био у служби угарског краља Лауша II. пашеног царевог, Павлу Бакићу, жени његовој Теодори и браћи му Димитрију и Михајлу добро и замак Лак у Угарској као награду у борби против Турака

Повељом од 14. фебруара 1528. дарива исти цар Фердинанд I. Павлу Бакићу замак и град Сатмар, који је некада држао таверник Алексије Турцо од Бетленфалве и добровољно га уступио цару. Исто тако даје му Куriју Хорђ (Horhy) у Пилишу са свима увгрелним правима, затим добра Етен, Асван, Липолтфалва, Ремете, Бодак, Раро, Дунасек, Зигет, Олтва, Кетмедве и Гилвез, која су пре припадала Франциску де Хедервар, који је осуђен и од кога су одузета.

Дипломом од 11. новембра 1534 потврђује цар Фердинанд I. право наслеђства деци, браћи и жени Павла Бакића на горespоменута добра, градове, замкове и утврђења.

Повељом од 3. септембра 1535. дарива исти цар Фердинанд I. Павлу Бакићу и брату му Петру Бакићу кућу Михајла Варде у Будиму и имање истог названо „Гардон“, које је истом због велеиздаје одузето.

Повељом од 15. маја 1547. дарива цар Фердинанд I. Петру Бакићу, брату Павла Бакића, кастел и варош Раро, затим Хедервар, Аковац, Олтаву, Сентпал, Дунасег, Замол, Ладамир, Забади, Кишмедве, Нађмедве, Етвеве, Зигет, Сентдомонкош, делове предија Вифалу и Чанада, Вамошкишбадаза, Ремете, Липотфалву, Дално, Гилвез и Предајум Зели у пожунској жупанији.

Жигмунд Ракоци, кнез Транзилваније (Ердеља) поклања повељом датираном из Колошвара јуна 1607. српском владици ердељском Сави за разне услуге и верност, пустаре Брусник, Радманоцит и Мелиткоцит, разне ливаде, оранице, пашњаке, шуме, винограде реке потоке, планине, риболове, воденице и суваче.

Ердељски кнез Гаврило Бетлен уступа повељом од 1625. неколицини српских војника, који су у Араду служили под угарском заставом, пустаре Балуан, Хицир, Хотот, Батија, Бихарц, Зент у арадској жупанији са правом преноса на наследнике.

Исти кнез Гаврило Бетлен уступа 7 маја 1627. стошестдесеторици српских војника пустаре Арог и Шог у арадској жупанији.

Цар Леополд I издаје 26 априла 1690. манифест народу у Мађедонији да се повери његовој заштити и диже на Турке, уверавајући га, да ће се за њега заузимати, да се од турскога јарма ослободи.

Цар Леополд I узима рескриптом од 3. јула 1691. у заштиту кнезове из Старога Влаха и то Мојсија, Илију и Михајла Рашковића, решава их од плаћања десетка и других војничких дажбина, које рат са собом доноси.

Исти цар Леополд ослобађа манифестом од 31. маја. 1692 Србе у Славонији („intra Dravum et Savum sub militari disciplina nostra existentes valachos et Rascianos“), од свих терета и дација које народи у време рата морају да сносе, и наређује, да се на ову наредбу узме нарочити обзир.

Патријарх Арсеније III. Црнојевић врши 7. јуна 1692. право именовања народних капетана и потврђује неког Живка за капетана тителског. (Зборник Историјских док. II. књиге Матиц 25. и 26. стр. 69.)

*) Види бр. 188. и 189. „Заставе“ (вечерњи лист). — Чланци, који на овом месту од данас излазе, наставак су пређашњих. Ми смо их покупили из истих извора, које смо у броју 188 означили. Онда смо додали, да набрајање „привилегија и донација“ није исцрпно. Настављајући набрајање и сабирање у једну целину, смер је ових чланака, да се коначно све прибере, што се на овај предмет односи, који временом може бити тумач историје, прошлости и права Срба у земљама угарске круне. И овом приликом се додаје, да набрајање није исцрпно, јер предмет није обрађен, нити су сви извори прегледани. -- П.

Нови Сад, 21. октобра.

Политичка криза у Угарској. Сутра, у четвртак у 4 сати по подне састаје се министарски савет угарске владе и тада треба да се одлучи: могу ли независњаци и 67 аши заједнички радити или не Нагађа се овако и онако Независњаци управо они који стоје чврсто уз захтев самосталне банке надају се, да ће вође независњачке странке сутра прекинути даље преговоре са онима, који су за заједничку банку, 67 ашима, и вратити се на становиште независњачке странке. Надају се томе с тога, што 67-аши неће пристати, да се одмах успостави самостална банка, а с продужењем повластице заједничкој банци на 3—4 године не могу се задовољити независњаци. Кад се продужује повластица заједничкој банци, онда одређивање рока не зависи само од Угарске него и од Аустрије и од управе заједничке банке Да ли ће ови пристати на продужење на 3—4 године или ће тражити, да се повластица продужи као и до сада на 10 година? Па ако баш и пристану, ко јамчи, да ће се после 4 године успоставити угарска самостална банка? И да ли ће се зато заузети 67 аши, ако краљ буде томе противан? Независњачка странка мора видети, да је тим продужењем повластице заједничкој банци на 4 године само заваравају и не сме тој варци насести. Тако тврде и надају се Јустовци. Ну не зна се, да ли Кошут и Апоњи суде тако исто

Јустовци даље тврде, да после министарског савета, дошло до кооперације или не дошло, биће сазвана конференција независњачке странке, па и угарски сабор. Пристане ли Кошут и Апоњи са својима на кооперацију, они ће у непомирљиву опозицију и повешће најжешћу опструкцију, остане ли пак независњачка странка у целини — ако се одбије кооперација — онда ће као саборска већина остварити своје захтеве.

Учитељски зборови у бачкој и будимској епархији

IV.

Зборска седница у Ст. Врбасу отворена је у ¾ на 9 сахати пре подне после призивања св. Духа у цркви. Пред само отворање зборске седнице улази референт школски напред у школу, молећи чланове збора, да и они учине то — Узастопце за референтом улази у школу и он, г. Ђука, председник заменик. Референт седа на своје место. Г Ђука седа до референта. Референт чека, да у школску дворницу уђу сви чланови збора и многи нечланови Г. Ђука се немирно врти на своме месту. Дуго му је чекати Једва чека, да му референт после отворања седнице уступи своје право председавања, као оно пролетос у Новом Саду па да онда г. Ђука по обичају своме на сав мах покаже шта зна и уме Тако у Новом Саду на збору н. пр. не беше доста г. Ђуки да седа крај референта и одавде руководи послове зборске по овлашћењу самог референта, до којег је овлашћења дошао циганским навољивањем на референта. Уска му беше она наслоњача под њиме. И он се диже, те изиђе напред и стаде пред збор лицем к лицу. И, и по свој прилици, да би показао своје васпитање, окренуо је леђа целом одбору и — референту. Очевидно, да и на тај начин покаже, како њему референт није нико и ништа. А затим је за све време зборска рада па и на заједничком ручку, све једно за другим сипао енунцијације, којима је јасно смерао на то, да понизи референта пред учитељима. Али референт овом приликом у Ст. Врбасу још једнако нешто оклева. И стрпљење г. Ђуке исцрпе се и он даде томе израза речима:

— Хајде, хоћеш отворити седницу.

— Отворићу и — председаваћу — одговори референт не дижући главе са списа, што беше пред њиме

Г. Ђука се — скуњи. Томе се није надао. Он — истина — никад не гине за „прочељем“, али, знате, у оваквој једној прилици, опет воли, да он — председава.

После отворања седнице молио је за реч пре дневна реда г. Милорад Борђошки, члан збора и молио обавештења, што се тиче зборског пословника. На пређашњим зборским седницама се више пута позивали неки чланови на поједине одредбе пословника зборског, а о пословнику томе осим можда чланова одбора не зна ни један члан збора ништа.

Референт, као председник збора, даје тражено обавештење М. Борђошком и међу другим вели, да је ЕШОдбор бачки одобрио пословнике ad ЕШО 231./зап ex 1898 г условно т. ј. да се имају учинити неке измене. Казује, какве су то измене. Но напомиње уједно, да је Школски Савет поводом молбенице бившег заменика епархијског школског референта А Јорговића, што се тиче његових дневница и путна трошка кад иде на учитељске зборове — ad ШС. 401—899 г. искао све пословнике да их проучи. Затим је ad ШС. 332—900 вратио пословнике с напоменом, да пословници свију зборова, морају бити једнаки. Тиме је ШС. доиста ушао у круг рада ЕШОдбора, који по уредби о учитељским конференцијама једино има право одобравати пословнике. Но иако је ШС. учинио то, ЕШОдбор није против тога предузео ништа, него је просто узео на знање ту одлуку Школског Савета и ћутећи остао при својој одлуци ЕШО. 231/898. г. Учитељски зборови су такође на све то ћутали. Управни одбори зборски примивши пословнике с примедбама ЕШодбора на трг, нису учинили ништа, да зборови учитељски поново узму у претрес пословнике с примедбама ЕШодбора и да у једној од својих седница — како би било сасвим у реду и по обичају и пропису, што влада у свим сличним телима — донесу формалну нову одлуку о примању саопштених им примедаба и да после тога поново поднесу тако измењен пословник ЕШодбору на потврду, како би пословник на тај начин добио коначно своју важност.

Иако је члан Младен Ђурошевић, као члан одбора и сам признао, да после онога поступка Школског Савета није у т ј ствари учињено ништа, г. Ђука, као председников заменик, почео је и сам да објашњава ту ствар о пословницима. И, разуме се, као обично мало истинито, мало лажно. И како је још за време говора епархијског школског референта био неучтив, те много упадао у реч то референту, то другим члановима збора, то га је референт учтиво умолио, да не упада у реч и не смета док други говори. И шта би на ту учтиву молбу референтову? Г Ђука се разбеси, те уз онако њему својствене арнаутске манире, стаде дерати се:

— Ја смем и могу говорити кад год ја хоћу!...

И шта је сад остало опет друго, него да му референт добаци одлучно:

— Ви ћете говорити онда, кад добијете реч; а ту реч морате тражити од мене, као председника.

И г Ђука сав пребледе Лице му се од беса измену, брада стаде дрхтати Али крај свег тога он седе и — умуче. После тога, у течају даљег зборског рада, г. Ђука је био већ много питомији у том погледу, те је умереним гласом и дизањем два прста у вис молио за реч, кадгод му је ова затребала

Иако је дакле референтово мишљење о потврди и важности зборског пословника сасвим исправно; иако и сам г. Ђука врло добро зна, да сваки пословник, или рецимо правила ма ког друштва, кад буду враћена од надлежне власти с примедбама, морају доћи поново пред скупштину тога друштва, да их ова поново претресе и установи и поново поднесе на одобрење тој надлежној власти и да тек после одобрења без примедбе могу имати пуну своју важност — г Ђука опет лаже и обмањује чланове учитељског збора у Ст. Врбасу и у том погледу Изврће урођеном му дрскошћу, како је бајаги референт подметнуо Мил рада Борђошког, да овај тражи обавештаја о пословнику само зато, како би референт могао одрећи вредност том пословнику. Обмањује чланове збора да пословник учитељског збора новосадског школског среза може имати пуну важност и без поновна претресања у зборској седници и поновна формална одобрења од надлежне власти и у случају, кад је збору — разумете ли г. Ђука — враћен на измену тај пословник, а не зборском одбору

Толико о расправљању у Старом Врбасу о пословнику учитељског збора новосадског школског среза Потребно је било и о тој ствари проговорити мало опширније, да се и с те стране осветли и свету приказе лаж и обмана, којима се служи г. Ђука и његова дружина око „Школског Гласника“.

Политички преглед.

Пашић о посети бугарског владара у Србији и састанку у Раконицију. Београдски извештач париског „Тана“ износи свој разговор са министром председником Пашићем о недавнашњој посети бугарског владара Фердинанда у Србији Пашић је изнео, како је истина, додуше, да је бугарски владар већ давно желео, да походи дивне крајеве Копаоника, но узевши у обзир време, кад је то бугарски владар учинио, држи и он, да се тој посети мора дати нарочити значај. Бугарски владар хтео је да покаже народима Србије и Бугарске, да односи између ове две земље нису такови, као што то износе страни листови. Нема сумње, да је по Србију врло мучаљиво било, што је проглашење независности Бугарске пало у исто време, кад и анексија Босне и Херцеговине. Србија је при свем том радила на томе, да се учврсти независност Бугарске и да ову Европа призна. Суседство и економски интереси упућују Србију, да појача добре односе између Србије и Црне Горе Радује се врло, да се све више искористава начело: Балкан балканским народима и најтоплије жели да дође до балканске уније. То није наперено против Турака. Данашњи односи Србије са Турском искренији су но икад и спољна трговина Србије у последње време узима све јачег маха преко Турске Српска влада и ради с тога, да добри односи између Србије и Турске што вечма појачају. Састанак у Раконицију обећава Србији бољу будућност. Нада се, да она неће више бити изложена суровости оне силе, која је непријатељ независности балканских држава. По Србију је задовољштина, што цар није ишао преко Аустрије. Здравице у Раконицију доказују, да између Русије и Италије не постоје никакве несугласице гледе балканског питања. И примораће оне силе, које имају нападне смерове на Балкану, да се одреку својих планова. Србија жели да успостави своје старе трговачке односе са Италијом и да себи отвори нове путеве у том правцу, јер то јој може само припомоћи, да учврсти своју економску самосталност

Догађаји у Аустрији. Аустријски званични лист донео је три указа. Једним цар подељује највишу потврду законском предлогу о језику, који су донели покрајински сабори доњо-аустријски, горњо аустријски, Салцбурга и Форалберга. О том законском предлогу било је већ доста речи у јавности, њиме се осигурава превласт и званичност немачког језика у школама и званима. Немачки језик постаје једини господар како у школама тако и званима речених покрајина Пре него што је овај законски предлог добио највишу потврду, владар је уважио оставку чешких министара Зачека и Брафа. О томе говоре она друга два указа. Владар и једном и другом признаје њихове заслуге и савестан рад као министара, и додељује им титулу тајних саветника. По себи се разуме, да је та највиша потврда речених законских предлога међу Немцима изазвала велику радост и појачала им уображеност. Немачки листови наглашују, да је министарство тек пре четир дана решило да поднесе владару на потврду те предлоге и владар већ после два дана тако рећи ове потврдио. То доказује најбоље, да владар вољно потпомаже немачку политику данашње владе. По себи се разуме и то, да је највиша

потврда тог законског предлога, па још брза, изазвала међу Чесима и Словенима велику огорченост и негодовање. Истичу, како то најбоље доказује, да на највишем месту нису хтели да узму ни у обзир, ни бар прочитају оне силне оправдане протесте чешке. И Чеси сад се тек спремају на огорчену и истрајну борбу против превласти немачке. И под овим приликама хоће данашња, међу аустријским Словенима толико омражена влада, поново да отпочне преговоре са Чесима. Аустријски министар председник Бинерт од недеље ће опет да отпочне преговоре са саборским странкама, и вратиће се старом стању, т. ј. прво да се омогући рад чешког покрајинског сабора. Зато ће се преговори водити и у Прагу. Међутим све више превлађује уверење, да баш због највише потврде реченог законског предлога, неће доћи до споразума и да ће Бинертова влада морати ићи.

Допис.

Српски Итебеј 2 октобра. Не знам којег дана и којег месеца, а тако исто не знам ни које је године наше свештенство осветило нашу ново сазидану старију девојачку школу. Знам, да је школа зидана 1908 године доцне у јесен, и знам да је била готова 1909. у пролеће и знам, да је младеж овог пролећа први пут ступила у њу на предавање. То све врло добро знам! Знам, да је овог пролећа освећен и учитељицин стан, само не знам кад се школа осветила, у којој се наша деца богу моле и на предавање полазе. Биће о куковом лету

Ко познаје наше прилике и ко познаје наше свештенство у Итебеју, тај мора рећи и признати, да је наш поп Миливој веома одлична личност: члан епархијског административног одбора, члан демократске или алмажанске странке, а што је најглавније он је и председник карташкога клуба у Итебеју. Знам да ће се многи запитати, зар има и таквих клубова у Итебеју? Има још те како. Чланови таког клуба кад изгубе сав свој новац, ка наш поп и он је члан карташког клуба, само што се не зна ни кад изгуби, ни кад добије јер се не виђа ни покиснут, ни пијан.

Не износимо ово, што би смо можда хтели, да задржимо наше свештенике, да не буду више робови те гадне страсти. Не, њих је већ однео кец тамо куд не треба! Али нас срце боли за нашим некојим млађим људма, који се на њих угледали — на ружан пример — и поклекли, пред том гадном страшћу.

Зато би добро било, кад би наши свештеници мало боље законе проучили под В., посебна правила а.) за живљење свештеника, а особито § 11, те би тако могли знати шта им ваља, а шта не. А највише то препоручујем нашим поп Миливоју.

Имао бих још више шта изнети, да буде потпуна слика живота и рада нашег поп Миливоја, али за сад оволико. Ако буде требало, други пут ћу и више коју рећи. **Ратар.**

Вести из места и са стране.

Устанак у Кореји.

Народ у Кореји је пропиштао од угњетавања јапанског. У свом очајању не бира средства, да се свети својим угњетачима. Пре неки дан је један Корејанац убио у Карбину јапанског гувернера у Кореји, кнеза Ита, а сада стижу у Лондон гласови из Кореје, да се сваког часа очекује, да избије устанак. Прошле суботе напали су Корејанци на једну железничку станицу близу Сеула. Заповедник јапанске војске у Кореји намеравао је, да ових дана иде у Токијо, али је сада због опасних прилика у Кореји одгодио свој пут.

Нереди у Јаску.

Пишу нам из Јаска: Ниједне године није било толико потрица и крађе код нас као ове године. Још с пролећа безобзирни потричари почели су гонити своју стоку на јесење и пролетње усеве, а неки су разваљивали ограде по шљивицима и баштама. Да се томе злу стане на пут најмљени су били чувари са годишном платом од 2400 круна, који су са својим надпољарем заиста савесно и настојавали, да успостави ред у овој општини. Али на жалост 8. (21.) маја дрски потричари убише честитог надпољара, ну и да га нису убили, био би и отпуштен од службе, јер је заводећи ред сметао главешинама, члановима општинског већа, који су главни потричари. Они на некојем делу паш њака или ливада начине забран, али је тај забран само за остале, а они онамо гоне своју стоку. Та баш једној општинској перјаници хватани су пре месец и по волови и овце по кукурузи па наком ништа. Поред таких жалосних прилика жалибожа оних 2400 круна, који се стављају са 10% у општински прорачун у име плате пољарима. С главе риба смрди! Док и тричари седе у већници, дотле неће престати штете и потрице.

Велики пожар у Будимпешти.

Јуче смо јавили кратким брзојавом о великом пожару у Будимпешти, при којем је изгорео млин Хунгарија. Сад има подробнијих вести о том пожару. Хунгарија у шорокшарској улици је највећи и најмодернији млин у Будимпешти био. Млин је сазидан 1892. године и био је за проју, грашак; у њему се млео кукуруз и љуштио пиринач. Тај је млин имао више зграда; предње одељење за канцеларијске послове на једном спрату, са стране машинска зграда и затим више магазина; у средини је била млинска зграда на шест спратова. У млину је радило 300 људи, 150 дању, а 150 ноћу. Пламен је букнуо у уторак око пет сати изјутра, и то на шестом спрату у одељењу за пиринач. Пламен је настао код ланаца за вучење из доњих одељења у вис. Радници унутри су осетили дим, али нису могли знати откуд иде. Они пак са дворишта су запазили прави пламен кад је стао куљати кроз прозоре на крову. За час је сав кров био у пламену. На први глас о пожару дојурили су пожарници из свију предграђа и стали гасити. Такође је и полиција дошла и одржала места пожарницима. Велика је опасност настала за све околне зграде, у којима је било хране, но је то хитрином пожарника спашено. У опасности је био и суседни краљевски млин, до кога су отскочиле варнице. Око осам сати се кров на млину Хунгарија угнуо и упао између зидова. Изгорела су сва унутарња одељења од горе до доле у млину, јер осим зидова сва је остала грађа била од сухог дрвета. У близини зграде није се могло стојати, јер је пекло. Пламену је пак подлегла и машинска зграда, на чији кров су падале варнице, те ма колико се ширковима бацала вода, било је све већ доцкан; зграда се није могла спасти. Пожар је био грозан, пламени су лизали у вис, и тек попустише у часу, кад је све већ било уништено. — Људских жртава није било, осим неколико пожарника, који су допали мањих рана. У гашењу и пљускању водом упропашћено је 50 постотака робе. Млин је био осигуран код главног угарског друштва за осигаравање. Колика је укупна штета још се не зна, међутим држе, да је превалила милион и по круна.

Рад архидијецезалних власти.

Административни одбор архидијецезе имаће седницу у среду 18. октобра (10 новембра), а архидијецезална конзисторија у четвртак 29. октобра (11. новембра) у Срем Карловцима.

Учитељству у пажњу.

Пишу нам из Ст. Каниже: Наш учитељ је од 1 новембра т. г. ступио у пензију, те ће за који дан бити расписан стечај. Плата је овде добра. Од политичке општине прима 652 круне, а за 18. ланаца по званичној процени добије 1480 круна. Од завештајних парастоса 35 круна. Положај је учитељев врло леп, свега има школске деце око 30. Вирилан је члан варошког представништва. Имаде врло леп стан. Ми би пак желели да нам се поједини кандидати и лично пријаве.

Сукоби на српско-турској граници.

У последње време су учестали сукоби на српско турској граници, а те сукобе изазивају баш сами турски погранични стражари, удружени са Арнаутима. Ради тих сукоба српски посланик у Цариграду Ненадовић у име српске владе протестовао је код великог везира Хилми паше. Хилми паша је одговорио, да је већ одређена нарочита комисија, која ће са српском комисијом извидети све сукобе. Хилми паша је обећао, да ће се са турске стране предузети сви потребни кораци, да се у будуће избегну и онемогуће таки сукоби, који само шкоде добрим пријатељским односима између Србије и Турске.

Последице страјка у Шведској.

Како јављају и Штокхолма, у Шведској је основана народна заклада, која има задатак да предупреди прекомерно исељавање у Америку. Увелико се купе прилози за ту закладу, и првог дана је сакупљено 66 хиљада круна. Из те би се закладе купила земља и давала у најам сиромашнијем делу народа. На челу тога покрета за уздржавање Швећана од исељавања стоји кнез Евген, који је изговорио речи: Шведска земља шведским радницима! Разумљиво је зашто је поникао овакав покрет у Шведској. Из Шведске дневно сели 250 душа, и то махом озбиљни и образовани радници, које Американци са највећом предусретљивошћу примају. Ни за потпун месец иселило се из кирунајске гвожђарске творнице 700 образованих радника. Осим тога земљоделници остављају своју земљу, и бојати се је да на крају крајева, ако устраје овако селење, неће бити радника у Шведској. Услови за рад после страјка у Шведској су сад тешки; послодавац примиће радника у посао под личним уговором, и сваки онај за кога се испоставља да је члан радничког савеза мора платити 400 круна глобе. Но услед наступелог јаког селења радника у Америку већ се у неким мајданима укинула глобе и позивају се радници натраг. Из свега се види, да су последице штрајка по Шведску земљу тешке, а видеће се, колико ће послодавци па и нов покрет против исељавања успети да поправе услове за рад, и Швећане приволети да не остављају своју земљу већ да је чувају и у њој даље раде.

Читуља.

Прошле суботе умро је у Франкфурту на Мајни Леополд Сонеман, оснивалац чувеног листа „Франкфуртер Цајтунг“ а, у 78 год. живота. Сонеман је пре 54 година основао „Франкфуртер Цајтунг“ и био је дугогодишњи вођа демократске странке, а пуних 12 година заступао је варош Франкфурт у немачком државном сабору.

Олимпијске игре у Будимпешти.

Састављен је у Будимпешти одбор, коме је задатак да чини припреме за одржање олимпијских игара у Будимпешти. То би било између 15-ог јуна и 15 ог јула идуће године. На тим играма суделовали би сви јунаци данашњег доба. Одржаће се и утакмица крилатица, те ће се такмачити у лету први светски крилатићи, међу којима ће бити и крилатица из наше земље. Како јављају, исписана ће бити укупна награда за те игре у своти од по милиона круна. Париска Комична Опера ће престављати кроз пет вечери својим првим снагама; такође ће кроз пет вечери престављати опера из Монтекарла, те ће ту бити на гласу певачи Саљапини, Тетрезини, Бонси и Карузо; кроз пет вечери престављаће и Скала из Милана са чувеним певачима Страциари, Тита Руфом и Анзелмом. Приход од тих олимпијских игара разделио би се новинарском мировинском фонду, полицијском мировинском фонду, удружењу за спасавање, санаториуму надвојводе Јосифа и дечјем дому.

Утонула улица.

У једној паришкој улици десило се ово: Радници су хитали својим кућама, кад се одједном отвори земља испод њихових ногу. Једна жена и један човек пропадоше у ненадни отвор и одмах несташе у дубини. Полицаја и пролазници покушали су да спасу ове, али се морадоше окнути, јер је провала постајала све већа. Ужасно је било слушати нарочито лелек оне жене из дубине, која је врискала за својом децом. Напокон пође за руком, да са прозора суседне улице спусте једно уже у провалу. Човеку је пошло за руком да се за њега ухвати и тако га извукоше. Приспели су у том пожарници, но они ускоро морадоше престати са сваким покушајем да избаве и жену, јер је земља све јаче тонула и јаз постајао све већи. Све околне куће испражњене су, јер се држи да ће се срушити.

Брзојави „Застави“.

Стигли 21. октобра.

Политичка криза.

Будимпешта У сабору у оделењу председника Јуста било је данас пре подне саветовање

Одговорни уредник: Константин Брадваровић

Цена суве шљиве пала!

Разашиљем најбољи оригинал

100 кила 34 круне, 30 круна суве крушке, или фришке киселе јабуке 12 круна и 9 круна. Ораси, бобе смрекове, ћурке, заклане свиње, селхерска роба, салама, овчи сир и друге земаљске производе најниже све и по 5 кила пакете као и вагоном. Ценике бадава.

Извозно комисионарно подузеће

Ђорђа Васиљевића

1563 2—3 Д. Тузла (Босна)

Трговина.

Нови Сад, 21. октобра **1909. године**

Пшеница прве каквоће стара 28 к — до — к — п
Пшеница нова 27 к — п до — к — п.
Пшеница средња 28 к — п до 28 к 10 п.
Пшеница лакша 26 к 70 п до 26 к 80 п.
Наполица нова — к — п до — к. — п.
Јечам нови 13 к — п до — к — п.
Зоб нова 15 к — п до — к — п.
Кукуруз у зрну стр 10 к — п до — к — п
Кукуруз у клипу нов 7 к 80 п до — к — п.
Маст 174 к — п до 180 к — п.
Сланина 160 к — п до — к — п.
Сланина пољена 160 к — п до — к п.

Свињи угојени тешки 116 до 120 п.
Свињи средњи . . 110 до 120 п
Свињи лаки . . 105 до 106 п
} све од 100 кила

Теоци 100 - 120 по кили.
Овци пар 36—38— кр. пар.
Јагњци ——— по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

20. октобра било је . . . . . 1·36
21. октобра било је 1 29

Календар

„РАД"

за 1910. годину

дештампава се и повезује, те ће се за најкраће време отпочети разашиљати.

Цена је **80 потура**, а на више 33 % рабата за препродавце, но они плаћају поштарину. Поруџбине треба упутити **Српској манастирској штампарији** у Карловци (Срем), или **Кости Лери** у Нови Сад.

✝

Тужним срцем јављам свима пријатељима, знанцима и рођацима, да ћу своме непрежаљеном супругу, протонамеснику пароху

Димитрију Шајићу

давати

погодишњи парастос

у јасеновачкој св. цркви 24 октобра 1909. године пре подне у 11 часова.

Јасеново, 18. октобра 1909

Милица Шајић
1568 1—1 рођ **Дондарски** супруга.

ПОТРЕБУЈЕМ ЗА МОЈУ РАДЊУ

2 МЛАЂА ПОМОЋНИКА

који су добри продавци и солидни. Ступити могу одмах или за 14 дана.

Удова Николе Стојановића
1567 1—2 **Бела Црква** (Fehértemplom).

ПОТРЕБУЈЕМ ЗА ОДМАХ
ЗА СВОЈУ МОДНО-МАНУФАКТУРНУ ТРГОВИНУ

3 изврсна помоћника,

а понуде нека такви пошљу, који одмах могу ступити или најдаље за 8 дана.

MARKUS BONDY
1559 1- 3 у Земуну.

МЕШОВИТА ТРГОВИНА

А. НИКОЛИНА

У ЖАБЉУ

потребује једног млађег помоћника, који може одма ступити. 1564 2-2

ЗА МОЈУ ШПЕЦЕРАЈСКУ ТРГОВИНУ
потребујем

2 ПОМОЋНИКА

који говоре српски, немачки и мађарски.

Иса Ћирилов
1553 3 3 **у Панчеву.**

ШТАМПАРИЈА

Ђорђа Петровића

У РУМИ

потребује једног

КЊИГОВЕЗАЧКОГ МОМКА.

Ступање одмах. 1570 1 3

ЗЛАТО НА ОТПЛАТУ!

Свако, ко К 14·— пошаље, добије одмах један красни чисто сребрни сат са двоструким поклопцем и годишњим јамством, као и један 14 каратни златни ланац најновије фазоне, 56 грама тежак са уредовним жигом за К 150·— на отплату по нашем најновијем суставу по К 5— месечно, за господу и госпође. Први износ се може поузећем дигнути.

Magyarska industrija satova
1474 .0—.0 **Ujbánya 610.**

Продаја кафане!

Моју кафану код

„Златног Орла"

у Земуну

продајем из слободне руке за 5000 круна. Може се сваки дан примити. Извештаје даје

Стево П. Петровић
1552 3 - 3 кафанар у Земуну.

Млад, вредан човек

са добрим препорукама и малом кауцијом,

може добити сталну службу.

Ради услова обратити се писмено или усмено радњи

SINGER Co.
шиваћих стројева дионичко друштво
1529 3—3 Земун

Издајем под закуп

моју 16 година постојећу

мешовиту трговину.

Радња имаде дозволу, за продају дувана, биљега и меница, поштанских марака и

неограничено право точења пића.

Милан Каленић
15 1 1- 3 Паланка

Потребујем млађег

ПОМОЋНИКА

за моју **мануфуктурну и мешовиту трговину** који може одма или 15. новембра п. р. ступити Понуде са ознаком плате на

Hugó Pollák
1557 3 - 3 Добрица

На знање.

Примам на **учење** како појединце тако и цела **тамбурашка друштва** који желе

добру поуку на тамбури

по нотама.

Учим по најновијем и најсавршенијем начину. Такође дајем поуке и на

МАНДОЛИНИ.

АНДРИЈА МУДРОХ
1379 10—12 Нови Сад, Голубија улица бр 8

Мушонгово купатило — Бузијаш

Бузијашка „Феникс" минерална вода

показала се за изврсно лековито средство за болести бубрега и бешике, за кроничне катаре, бубрежне карличиће, код стварања песка и камена у мокраћи и код катаричних болести органа за дисање. — Лекарски препоручено 1247 9 10

Главно стовариште у **Новом Саду** код фирме **Емериха Дицгена**

ИЗВАНРЕДНЕ

НОВОСТИ

за јесењу сезону сваки дан стижу, и сва роба у мушкој и женској моди ће се са врло сниженим и **утврђеним ценама продавати**

Изволите једну пробу правити ради уверења.

С особитим поштовањем

С. КОВАЧ код **„РОДЕ"**

у Новом Саду, у Кошутовој ул. бр. 25.
Телефон бр. 255. 1049 21 100

Дражба.

Потписана црквена општина овим расписује дражбу на мањак ради оправке **гвоздене ограде око св. цркве**

Дражба ће се одржати 1. (14.) новембра о. г. у 2 сата после подне.

Предрачун изнаша за браварски посао 2250 кр.
за зидарски посао 1360
Свега 3610 кр.

Ко жели овај посао примити има своје писмене понуде (оферте) најдуже до назначеног рока потписаноме послати. Дражбовати се може и уједно, а и свака радња за себе.

Бравари могу још и засебан план у оквиру горњег предрачуна поднети.

Црквена општина задржава себи потпуно право на избор подузимача.

План и остали услови могу се видети код потписаног.

Српска православна црквена општина у Крушчици (п. п Fehértemplom, Temes m)

Миланко Поповић
1558 3—3 председник

Згодитак од 100.000 круна.

Пао је на лоз, који је из моје радње продат.

ПРУЖИ РУКУ СРЕЋИ КОЈА ТЕ ТРАЖИ!!!

Краљ мађ привил. класна лутрија, која је по плану своме најпробитачнија од свију постојећих иностраних лутрија, пружа играчима прилику да са мало новца дођу до **великог богатства** У овој лутрији има 110 000 лозова од којих се 55.000 лозова извлаче са добитцима, значи да сваки други лоз мора добити.

Свега има на исплату:

14 милијуна 459 хиљада круна.

ВУЧЕЊЕ ПРВЕ КЛАСЕ ЈЕ 18. и 20. НОВЕМБРА О. Г.

Цена оригиналној срећки јесте:

1/1 лоз круна 12	1/2 лоз круна 6	1/4 лоз круна 3	1/8 лоз круна 1 50

Новац је најлакше слати поштанском упутницом. Поруџбине се извршују брзо и тачно

С поштовањем

ЈОСИФ Д. ФАРХИ
1495 1 -20 гл. колектор краљ мађ. кл. лутрије
БУДИМПЕШТА, Vesselényi utcza 35 szám.

Пао је на лоз, који је из моје радње продат.

Згодитак од 100.000 круна.

Српска штампарија дра Свотозара Милетића у Новом Саду.